

Hrvatska grancica

DVOJEZIČNO GLASILO HRVATA U RUMUNJSKOJ
PUBLICAȚIE BILINGVĂ A CROAȚILOR DIN ROMÂNIA

STR. / PAG. 6

5. FORUM MLADIH

STR. / PAG. 7

57. VINKOVAČKE JESENI

STR. / PAG. 8-9

KARAŠEVSKI PAPRIKAŠ

"Karaševski paprikaš" - Vodnik 2022.

Traka u Jabalču 2022.

Clacă de cosit la Iabalcea!

Sljedeća emisija na hrvatskom jeziku (repriza) prikazat će se u petak 28.09.2022, u 15.30 sati. Gledajte nas!

Mjesečno Izdanje Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj / Editie lunară a Uniunii Croaților din România

Godina / Anul **XXVIII**
Broj / Numărul **195**

Nakladnik / Editor
Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj / Uniunea Croaților din România

Za nakladnika / Pentru editor
Giureci-Slobodan Ghera

ISSN KOD / COD ISSN **1841-9925**

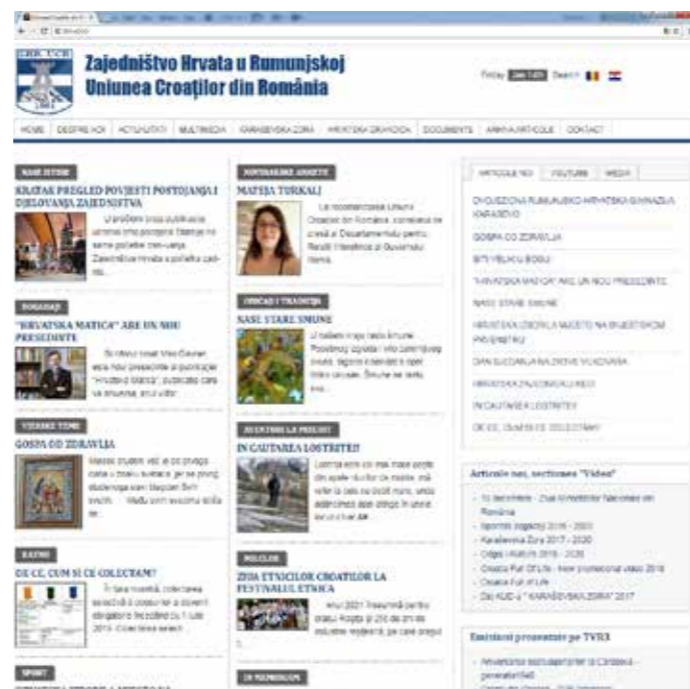
Glavni urednik / Redactor șef
Ivan Dobra

Urednici / Redactori
Lina TINCUL

Vanjski suradnici / Colaboratori
Maria LAŢCHICI; Diana Catic; Pr. Davor LUCACELA; Petru MILOŞ

Tehnoredaktor / Tehnoredactor
Zlatko Nikola URSUL

Adresa:
**Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj
Uniunea Croaților din România
327065 Carașova 22, jud. Caraș-Severin, România
Telefon: 0040-255-232255
Fax: 0040-255-232146
E-mail: zhrucr@gmail.com; hg.redactia@zhr-ucr.ro
Web: www.zhr-ucr.ro**

www.zhr-ucr.ro

TVR 3 Sljedeća emisija na hrvatskom jeziku (repriza) prikazat će se u četvrtak 13.09.2022, od 11.00 sati (prije podne). Svaka emisija pokušava obuhvatiti ono što je značajno u povijesti i životu hrvatske manjine na rumunjskom prostoru, naše tradicije, običaje i najvažnije događaje iz karaševske zajednice. Gledajte nas!

Svakog petka s početkom od 19:15, na frekvenciji 105,6 MHz Radio Ričice, emitira se naša emisija na hrvatskom jeziku. Slušajte nas!

U OVOM BROJU DONOSIMO / ÎN ACEST NUMĂR:

UN NOU AN ȘCOLAR, UN NOU ÎNCEPUT	STR. 3
CLACĂ DE COSIT ÎN IABALCEA	STR. 4-5
5. FORUM MLADIH HRVATSKIH MANJINA	STR. 6
SVETKOVINA HRVATSKE TRADICIJSKE KULTURE	STR. 7
KARAŠEVSKI PAPIKAŠ	STR. 8-9
KIRVAJI U NAŠIM SELIMA	STR. 10-11
ZLATNA JESEN U NAŠEM KRAJU	STR. 11
U ZNAK SJEĆANJA NA VLČ. PETRA DOBRU	STR. 12
BOGATI I SIROMAŠNI	STR. 13
ÎNCHIDEREA SEZONULUI DE PESCUIT	
LA PĂSTRĂV!	STR. 14
EUROPSKI DAN JEZIKA	STR. 15

EUROPSKI DAN JEZIKA

Još od 2001. godine, na inicijativi Vijeća Europe, svake se godine 26. rujna obilježava Europski dan jezika.

Kao što dobro znamo, riječ "jezik" može imati više značenja. On predstavlja glavni organ ukusa koji služi čovjeku, te životinjama pri pretvaranju i gutanju hrane u procesu hranjenja. Jezik čovjeku pomaže i u oblikovanju glasova, olakšavajući međusobnu komunikaciju. U svom širom smislu, riječ "jezik" obilježava glavno sredstvo uz čiju pomoć ljudi jedne zajednice uspijevaju se međusobno razumjeti, te komunicirati služeći se glasovima, riječima, rečenicama, itd.

teško snalaziti se samo svojim materinskim jezikom, pa je upravo zbog toga praktično poznavanje jednog, te više stranih jezika.

Kad govorimo o hrvatskom jeziku, on je naziv za nacionalni standardni jezik Hrvata, za skup narječja, te govora ikad upotrebljavanih od Hrvata. Hrvatski jezik govore danas više od 5,5 milijuna ljudi. Ulazom Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine, hrvatski jezik, postao je jedan od 24 službenih jezika Europske unije. Hrvatski se jezik govori i u drugim zemljama kao što

su Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Austrija, Mađarska, Italija, itd. U našim krajevima, karaševski narod, kao hrvatska manjina u Rumunjskoj, upotrebljava hrvatski jezik svakodnevno kao materinski jezik.

Što se rumunjskog jezika tiče, i on se ubraja u onih 24 službenih jezika Europske unije od početka 2007. godine, kada je Rumunjska postala članicom.

"Ako razgovarate s čovjekom na jeziku koji on razumije, to odlazi u njegovu glavu. Ako razgovarate s njim na njegovom jeziku, to odlazi u njegovo srce" rekao je jednom Nelson Mandela. Kao i drugi veliki učenjaci, on je shvatio važnost poznavanja i korišćenja stranih jezika. Vaš sugovornik bit će dirnut ukoliko mu se obratite na njegovom materinjskom jeziku i veće su šanse da će vas zapamtiti i osjetiti više poštovanja prema vama, zato što ste se potrudili da govorite njegovim jezikom. Naravno da je potrebno u životu upotrebljavati i njegovati vlastiti jezik, materinski jezik (Dan materinskog jezika obilježava se 21. veljače počevši od 2000. godine), ali istodobno vrijedno je učiti i tuđeg, baš zbog boljeg i lakšeg međusobnog razumijevanja.

Sretan Europski dan jezika vam želimo!

Diana Catic

Jezična djelatnost može biti shvaćena kao jedna od ljudskih institucija, poput obitelji, braka, morala, zakona itd. Jezik je univerzalan, ali od jedne do druge zajednice pokazuje veće ili manje razlike, a u tijeku vremena se mijenja.

U svijetu postoji između 6.000 i 7.000 jezika, koje govori više od 7 milijardi ljudi. U Europi imamo danas preko 200 autohtonih jezika, dok najmanje polovica svjetskog stanovništva govori dva ili više svjetskih jezika.

Na inicijativi Vijeća Europe, te Europske unije 26. rujna 2001. godine, tijekom Europske godine jezika, proslavljen je po prvi put Europski dan jezika.

Europski dan jezika ima kao cilj upravo podizanje svih jezika i kultura, te podizanje svijesti o bogatosti jezičkoj raznolikosti Europe. Proslavom ovog dana želi se ljudima unijeti ideja da je u životu vrlo važno učenje, poznavanje, te korišćenje više jezika, kako u školi tako i izvan nje. U ovom modernom dobu, vrlo je

ÎNCHIDEREA SEZONULUI DE PESCUIT LA PĂSTRĂV!

Când spun închiderea sezonului de pescuit la păstrăv nu mă refer la toate speciile de păstrăv din apele râurilor de munte, ci la unul singur, respectiv la păstrăvul indigen „Salmo trutta fario” sau cum i se mai spune popular, păstrăvul de munte.

Toamna este un anotimp mult așteptat de iubitorii pescuitului la lostriță, lipan și păstrăvul curcubeu, dar un anotimp care pune capăt pescuitului la păstrăvul indigen, la regele apelor de munte, după părerea mea. Un pește nobil și de o frumusețe de nedescris, care nu se lasă prins prea ușor nici de pescarii experimentați, darămite de novicii din tagma pescarilor la răpitor. Până și marii maeștrii în pescuitul păstrăvului pe apele de munte întâmpină mari probleme cu pescuitul acestui pește neasemuit de frumos.

Și eu am probleme foarte mari când vine vorba să prind un păstrăv mai frumușel, mai ales că în zona din Austria în care pescuiesc ploaia este la ordinea de zi, iar apa râului este mai tot timpul murdară sau chiar turbure, iar experiența în materie de pescuit la răpitor nu știu dacă mi-o pot contesta multe persoane, oricât de exigente ar fie ele.

Pentru asociația pescarilor sportivi din care fac parte, sezonul la pescuitul păstrăvului indigen se deschide pe data de 15 martie și se închide în data de 15 septembrie, după care începe perioada de împerechere la această specie de păstrăv. Astfel, în ultima zi a anului în care pescuitul păstrăvului indigen este încă deschis, am decis să-mi încerc norocul la un păstrăv măcar, cu toate că apa râului a fost destul de murdară. Am ales un loc cu apă adâncă unde am pescuit cu năluci de culori deschise, care imitau

peștișorul mic din zona respectivă. Fără nici un rezultat, doar două trăsături nehotărâte, în rest nimic.

Deși mi-am luat o zi liberă de la lucru ca să am cât mai mult timp de pescuit, peștii tot întârziu să apară. Într-un final, în jurul orei 17:00, tocmai în momentul când mi-am pierdut speranțele, și-a făcut apariția și primul pește, un păstrăv curcubeu de aproximativ 40 cm pe care l-am eliberat numai-decât. Au urmat încă doi mai mititei pe care, de asemenea, i-am eliberat. Spre seară, chiar înainte de plecare, am înțepat un pește foarte frumos și extrem de bățios la recuperare, dar l-am pierdut în timp ce încercam să-l aduc la mal pentru a-i face o poză. Părerea mea este că am avut de luptat ori cu un păstrăv indigen foarte mare ori cu o lostriță mai mică, în orice caz, un pește de aproximativ 7-8 kg. Dezamăgirea mi-a fost cu atât mai mare cu cât tata, care venise pentru prima oară cu mine la pescuit, aștepta la mal cu sufletul la gură.

Nu am mai avut de ales, am plecat în trombă la primul magazin din zonă cu intenția de a cumpăra un pește proaspăt, dar nu am avut noroc. Din fericire, am găsit ceva licoare pe gustul nostru, după care am demarat spre casă, unde am tăiat câțiva cârnați semi-afumați și i-am pus într-o tigaie bine încinsă cu puțină untura din porc de casă. Am mai adăugat o cană de vin roșu în tigaie, iar în tot acest timp ne-am delectat cu o pălincă de mere.

A fost o seară foarte frumoasă, dar am rămas cu regretul că nu am avut parte de o cină faină cu pește proaspăt, mămăliguță și mujdei de usturoi. Mai ales că dorința mea ascunsă a fost să-i demonstrez tatălui cât de bun pescar sunt și cât de bine știu să gătesc.

În orice caz, cârnații care au tinut locul peștelui au fost extrem de delicioși, iar mămăliguța a fost de nota zece.

Petru Miloș

UN NOU AN ȘCOLAR, UN NOU ÎNCEPUT

Un început de an școlar înseamnă întotdeauna speranță și emoții atât pentru bobocii care pășesc pentru prima dată într-o sală de clasă, cât și pentru elevii mai mari, care revin bucuroși în mediul școlar familiar.

Astfel, după o binemeritată vacanță, luni, 5 septembrie, aproape 3 milioane de elevi și preșcolari au revenit în băncile școlii. Cu buchete de flori și diverse aranjamente florale, elevii, vizibil emoționați, au mers să sărbătorească prima zi de școală a anului 2022-2023.

Sunetul clopoțelului a anunțat începerea anului școlar și la Liceul Bilingv Româno-Croat din Carașova. La ceremonia de deschidere a noului an școlar, desfășurată în curtea Liceului Bilingv au participat, alături de elevi, părinți și profesori, și reprezentanții autorităților locale, respectiv viceprimarul comunei, dar și reprezentantul Uniunii Croaților din România, Mihăilă Gheorghe precum și preotul parohiei Carașova, Rebegila Petru. Cu acest prilej, acesta i-a binecuvântat pe elevi și le-a urat succes la învățătură în noul an școlar.

Directoarea instituției, prof. Miștoiu Alina a ținut un discurs motivant, urându-le elevilor un an școlar plin de reușite: "Dragi copii, dragi părinți, dragi colegi, iată-ne ajunși la începutul unui nou an școlar. Este primul an, după 2019, când școala începe fără reguli și restricții legate de pandemie. Deopotrivă, este un an plin de provocări, atât pentru noi, dascălii, cât și pentru voi, dragi elevi. Este o mare bucurie să vă văd pe toți aici, domici să descoperiți lucruri noi și să acumulați cât mai multe cunoștințe folositoare pentru viața de zi cu zi. Nu uitați, drumul nostru împreună este drumul cunoașterii și al autocunoașterii. Stimați profesori, educatori și învățători, împreună vom lucra

pentru binele generației de mâine. Apreciez eforturile făcute și vă felicit pentru că zilnic sunteți și continuați să fiți un model și o sursă de inspirație pentru acești copii. Ne-am asumat o responsabilitate uriașă, aceea de a-i forma pe acești tineri și știu că împreună vom reuși!"

În acest an școlar, la Liceul Bilingv Româno-Croat vor învăța 157 de elevi, de la clasa pregătitoare și până la clasa a XII-a, plus trei grupe de grădiniță. Așadar, la ciclul preșcolar, care funcționează în corpul din centru, avem 7 copii la secția română și 20 copii la secția croată, în timp ce în localitatea Nermed avem 9 preșcolari. La ciclul primar, studiază 42 de elevi, din care 4 elevi sunt înscriși la Școala Generală Nermed. La ciclul gimnazial avem doar 43 de elevi, în timp ce la liceu vor studia, în acest an școlar, 31 de elevi.

Lina Tincul

CLACĂ DE COSIT ÎN IABALCEA

Un obicei străvechi de întrajutorare rurală a revenit la viață în localitatea croată Iabalcea din județul Caraș-Severin, o așezare situată în imediata apropiere a perimetrului ariei protejate a Parcului Național Semenic-Cheile Carașului.

Cu toate că obiceiul prin care sătenii se ajutau unii pe alții pentru a acoperi cât mai ușor cele mai istovitoare munci ale câmpului aparține vremurilor de mult apuse, Uniunea Croaților din România și-a dorit continuarea acestei tradiții la nivel de comună și, împreună cu mai mulți entuziaști din Iabalcea, a organizat o clacă la cosit, reconstituind obiceiul așa cum se practica pe vremea bunicilor și a străbunicilor.

Pe data de 10 septembrie a acestui an, tocmai în ziua care a succedat rugii satului, mai mulți cosași din localitatea Iabalcea s-au deplasat pentru o clacă de coasă în livada fraților Marian și Petre Beul din locul numit Bogdan, situat în imediata apropiere a unuia dintre cele trei sălașe ale gospodarului Tomiță Ursul. Cosașii au fost îmbrăcați în straie tradiționale și au avut asupra lor toate uneltele necesare muncii din livadă, - coase pe

umeri, tocure la șold, ciocane pentru bătut coasa și alte ustensile ajutătoare. Ei au plecat împreună spre locul unde era iarba de cosit tocmai din centrul localității și au fost urmași îndeaproape de prieteni, membri ai familiei sau cunoscuți, cu toții atrași de curiozitatea firească pe care o implică o astfel de activitate. Pe tot parcursul drumului s-au cântat cântece românești și croate specifice muncii la câmp, iar vestitul cântăreț la armonică Milan Todor a întreținut atmosfera și a înviorat fețele celor ce mergeau la clacă.

Alături de exploatarea lemnului, creșterea animalelor a fost o îndeletnicire importantă a iabalcenilor din cele mai vechi timpuri, tocmai datorită terenului relativ neprielnic pentru cultura porumbului, grâului sau a altor cereale, iar oamenii locului puneau mare preț pe cositul și adunatul fânului pentru animale. Organizând claca la coasă, Uniunea Croaților a dorit să evidențieze și latura de socializare care apropia și mai mult oamenii locului în trecut, pentru că în decursul istovitoare zile, în afară de cosit, se cânta, se dansa, se glumea, iar cosașii se înfruptau cu preparate tradiționale pregătite de cei mai în vogă gastronomi ai localității.

BOGATI I SIROMAŠNI

Današnji govor je historijski i parboličan.

Miješa se realizam i karikatura. Osobe su 'tipovi': bogataš, bogata odjeća, raskošna slavlja, i najviše indiferentnost; siromah, pun rana, na zlu glasu... Siromah ima ime: Lazar. Bogataš nema. Radi diskretnosti da ga se ne osudi? U svakom slučaju izriče se veliki kontrast. Stavljene su dvije kategorije ljudi. Kao da su na jednoj strani dobri, na drugoj zli. Poziv na razmišljanje.

Opis je i danas aktualan, pa nam izgleda kao da govori netko iz današnjih dana. Kao da bogatstvo i raskošnost ruši ljudskost i svodi ljudsko biće samo na potrošača. Znači da je čovjek jako osjetljiv, dapače i devijantan u odnosu na bogatstvo. Bogatstvo odvraća čovjeka od njegove čovječnosti i bližnjih ljudi. Čudno. Čovjeku je potreban brat, prijatelj, a opet s druge strane voli ne biti o njemu ovisan.

Čujemo i čitamo o bijedi ljudi, pa i naših bližnjih, a ostajemo indiferentni. Ne reagiramo. Ni u kojem slučaju nije riječ o milosrđu nego o našoj svijesti da je i naš bližnji ljudsko biće sa svim svojim osjećajima i ponosom. Pomoć bližnjega izlazi iz čovjeka, ne kao zakon nego kao čin suosjećanja s bližnjim. U cijelome ovome odnosu bogataš - siromah, najveći grijeh se događa u indiferentnosti.

U Lukinom evanđelju ne kaže se da bogataš ima neku zlu nakanu i pogled na Lazara, klošara. Jednostavno, on ga ne vidi... I ovo sljepilo smeta mu da bude spašen, da bude 'pokraj Abrahama'. Isto tako Matej u 25. glavi, kad govori o posljednjem sudu, posljednji su osuđeni oni koji nisu primjećivali one ozloglašene, zatvorenike, bolesne, itd...

Znači, radi se o propustu. Ovi tekstovi postavljeni ekstremno, sve nas stavljaju odgovornim i krivim. Kako biti trajno svjestan?! U ovome ne radi se samo o bližnjemu nego o cijelome svijetu. Zar bogate nacije ne zaboravljaju na siromašne?

Kršćanski moral nam striktno kaže da grijeshimo propustom, da ne činimo ono što bismo trebali činiti. Na primjer, ne branimo kada nekoga nepravедno napadaju. Grijeshimo jer ne činimo dobro koje možemo činiti. Grijeh je u našem povlačenju - nedjelovanju. Kakav poziv na djelovanje i dinamizam u kršćanskom vjerovanju?! Tako bi se moglo reći kao da više grijeshimo propustima (nedjelovanjem) nego li djelovanjem.

Pavao nas upozorava da jedino ljubav primjećuje potrebe drugoga. Bez nje ne primjećujemo

brige drugoga. Krist nas poučava da već sada stavljamo postavke svojega vječnog života. On naviješta već sada novog čovjeka i nove odnose.

Novog čovjeka, novu zemlju i novo nebo. Isus se nije dao podložiti ni kupiti od bogataša i moćnika. On je došao radi slabih i s njima živo i između njih uskrsnuo. Isus šalje svoje učenike slabima i nemoćnima. Njih ljubi, njih stalno gleda. U stvari takvi smo svi, pa i oni koji misle da su neka veličina i moć. Samo što neki misle da će svojom moći i bogatstvom 'ku-

Sursa: tomislavcity.com

piti' budućnost. Koliko god mi 'stvarali' budućnost, ona nam je ipak dar. Stvarno bogatstvo nije stvar, nego osoba.

Najvažnije je probuditi u sebi osobu. Dobro je spomenuti i stav Crkve prema bogatstvu i siromaštvu. Principijelno, jasan je stav Crkve. Ali u praksi, nažalost, nije tako. I sada se nalazimo u vremenu kušnje. Dugo godina Crkva je bila s 'Lazarima', a sada se sve više druži s moćnicima i bogatašima. Tako prigovaraju neki kršćani katolici. Istina je da se Crkva, iako se ne bavi politikom, mora baviti siromasima. To joj je u strukturi vjeroispovijesti. Socijalna angažiranost ponekad dodiruje i političku.

Nažalost, i današnje društvo više je socijalno na razini reklame nego li u stvarnosti. Mnogo puta mogu nas začarati briljantni naslovi - briljantne konstitucije, ali ako se ne žive i ne provode u život, mogu postati rafinirani način iskorištavanja drugoga. Jasno je da će budućnost donijeti iznenađenja. Isus je vrlo diskretan. On samo naviješta da će to biti život u ljubavi. I to nam spada u temelj našeg povjerenja i vjerovanja Isusu Kristu. Isus zaslužuje da mu se vjeruje za sadašnji i budući život.

Dr. theol. Davor Lucacela

U ZNAK SJEĆANJA NA VLČ. PETRA DOBRU

Već su dvije godine prošle otkako smo nevjericom doznali žalosnu vijest o preminuću vlč. Petra Dobre, dugogodišnjeg župnika kлокотиčke župe.

Dana 24. rujna ove godine, brojni vjernici su se okupili u kлокотиčkoj crkvi Filipa i Jakova gdje je služena Sveta misa za pokojnoga župnika Petra. Bila je to još jedna prilika prisjetiti se kakav je bio za vrijeme života i moliti za dušu svećenika koji je tri desetljeća rukovodio vjernike na putu istinske vjere i međusobnog poštovanja. Komemorativnu Svetu misu predvodio je vlč. Mikola Lauš, ravnatelj Temišvarske biskupske kancelarije, uz suslavlje lupačkog župnika Đurđa Patašana, domaćeg župnika Milana Sime i karaševskog župnika Petra Rebedžile, koji je održao propovijed o životu i djelu vlč. Dobre.

„Danas se prisjećamo smrti vlč. Petra, zahvaljujemo za njegov život, za sve što je učinio. Doista se je vlč. Petar Dobra borio za sav naš karaševski narod i za sve naše crkve jer je suosjećao s narodom i tražio mu je ugoditi, a pogotovo je tražio ugoditi Bogu, tražio je da riječ i pouka Božja stignu do svakoga srca, do svakoga uha, do svake duše. Velika je šteta što nas je prerano napustio. Važno je što smo ga imali, što smo imali velikoga čovjeka i svećenika kojeg ćemo se rado sjećati, kojeg ćemo imati u našim molitvama i sigurno je da on sada zagovara za nas da se jednoga dana sretnemo u nebu. Jer to je, na kraju krajeva, i cilj naše vjere, rekao je za vrijeme svoje propovijedi vlč. Rebedžila i još jednom pozvao vjerničku zajednicu da pamti u svojim molitvama vlč. Petra Dobru.

Na samom kraju Svete mise vlč. Milan Sima je s puno osjećaja, toplih i iskrenih riječi govorio

o vlč. Petru. Ujedno je zahvalio svećenicima koji su služili Svetu misu i vjernicima koji su na njoj sudjelovali.

Nakon Svete mise uslijedio je posjet kлокотиčkom groblju i kapeli u kojoj je položeno tijelo vlč. Dobre. Predvođeni svećenicima, vjernici su išli u procesiji, a sestra vlč. Petra je molila kronicu. U kapeli vjernici su položili cvijeće, upalili svijeće i molili za dušu pokojnoga. Kлокотиčki tamburaši su svirali i pjevali prigodne pjesme, među kojima i predivnu „Ima jedna duga cesta“.

U popodnevnom satima je na kлокотиčkom župnom igralištu odigrana memorijalna prijateljska nogometna utakmica u znak sjećanja na vlč. Petra Dobru. Isto u znak poštovanja i sjećanja na dugogodišnjeg župnika, kлокотиčko nogometno igralište odnedavna nosi ime "Župno nogometno igralište Petar Dobra".

Ivan Dobra

Cum coșaii nu au venit cu coasele bătute de acasă, munca la livadă a început cu bătutul coaselor, timp în care s-au aflat vești din sat și din localitățile apropiate, s-a glumit și s-a servit un pahar de răchie, tocmai ca în vremurile de odinioară. "Cât de tare e țuica, atât de tare o să cosim", a spus, mai în glumă, mai în serios, unul dintre coșaii după ce a servit o gură de răchie. Cositul l-a început cel mai experimentat membru al echipei, nea Mihai Beul, ajuns la venerabila vârstă de 83 de ani, după care l-au urmat toți ceilalți în ordinea în care și-au terminat coasele de bătut. Munca a fost întreruptă din timp în timp doar de ascuțitul coaselor și, mai apoi, de soțiile coșailor care au venit la livadă cu cele mai alese bucate. Pâine de casă și mălai, cârnați de casă, brânză de oaie, șuncă și slănină, plăcinte, colaci și apă rece de izvor, toate acestea au fost de mare trebuință pentru a stăvili foamea și setea muncitorilor și pentru a le reda energia necesară continuării acestei munci istovitoare. Înainte de copioasa masă, toți cei prezenți la muncă, dar și mai multe fete din sat, s-au pus la jucat și au întins o horă pe cînste pentru a se bucura de rodul muncii coșailor. După ce au gustat din alesele bucate, coșaii au luat o binemeritată pauză de odihnă, conform datinei străbune, timp în care lucerna cosită a fost greblată, adunată și pusă pe "boghie" de tetka Ruža, soția domnului Mihai Beul, ajutată de toate femeile prezente la acțiune.

Claca la coasă s-a terminat cu o masă îmbelșugată la sediul din Iabalcea al Uniunii Croaților din România unde, pe lângă vrednicii coșai, au fost invitate soțiile acestora, prieteni și cunoscuți. Cu toții au servit fasole cu ciolan afumat și au petrecut până târziu în noapte, pentru că ziua de coasă nu a presupus doar muncă ci multă voie bună, joc și veselie. Claca de cosit din Iabalcea a fost organizată de filiala din Iabalcea a Uniunii Croaților din România cu scopul revalorizării și promovării tradițiilor și obiceiurilor locului. La eveniment au participat, printre alții, Slobodan Ghera, președintele Uniunii Croaților din România, mai mulți membri din structura de conducere a organizației, dar și Nicușor Ifca, directorul Parcului Național Semenic-Cheile Carașului.

Ivan Dobra

5. FORUM MLADIH HRVATSKIH MANJINA

Od 9. do 11. rujna, u Mundimitru, talijanskoj regiji Molise, održan je 5. Forum mladih pripadnika hrvatskih manjina na temu „Jezik kao identitetsko i kulturno sredstvo“.

Trodnevni skup su organizirali Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba i Zaklada „Agostina Piccoli“ iz Mundimitra. Forum mladih okuplja predstavnike mladih hrvatskih manjinskih zajednica kako bi raspravili određenu temu vezanu za identitet i svakodnevnicu mladih hrvatskih „manjinaca“.

Da je tema ovogodišnjeg sastanka veoma važna, o tome su se svi sudionici i organizatori Foruma složili, jer je znastveno dokazano da je materinski jezik možda i najvažniji element nacionalnog identiteta, a isto tako važno kulturno sredstvo.

O materinskom jeziku hrvatske manjine u Rumunjskoj i sve slabijem znanju jezika zajednica i to posebno među njihovim mlađim pripadnicima izlagali su i predstavnici Zajedništva Hrvata: „U karaševskohrvatskoj zajednici u Rumunjskoj svjedoci smo naglog smanjenja govornika našeg materinskog jezika. Što zbog odlaska naših u druge države, što zbog mladih koji odlaskom u školu u

znastvena istraživanja davno pokazala i dokazala da odlično poznavanje materinskog jezika poboljšava i olakšava lakše učenje drugih jezika. Samo što treba osvijestiti. Nadajmo se da će se i naš jezik, zapravo naš karaševskohrvatski govor kao i svi ostali govori hrvatskih dijaspora izvan domovine govoriti i opstati barem još toliko stotina godina koliko je stotina godina prošlo od kada su te zajednice napustile matičnu domovinu.“

Tijekom trajanja programa Foruma, mladi pripadnici hrvatskih zajednica iz Vojvodine, Mađarske, Austrije i Rumunjske upoznali su se s povješću i kulturom tamošnjom hrvatskom zajednicom te posjetili Mundimitar i Filić, drugo selu u Molise gdje se još govori hrvatski jezik. Također, sudionici su prisutvovali projektu IGRAČKA U SRCU inspirirana hrvatskom tradicijskom kulturom. Radi se o mobilnoj multimedijalnoj izložbi likovnih, foto-fotografskih, video i literarnih pobjedničkih radova djece i mladih iz hrvatskih zajednica u svijetu s radionicom za djecu i mlade. Izložbu je u petak, 9. rujna 2022., u Literarnom kafiću u Mundimitru otvorio gradonačelnik Sergio Sammartino, nakon čega je uslijedila radionica koju je vodila Matičina suradnica Tajana Brnić, likovna pedagoginja.

Forum mladih pripadnika hrvatskih manjina oblik je druženja mladih tijekom kojega stječu nova znanja i vještine putem radionica, predavanja i razmjene iskustava. Isto tako, sudionici stječu nova znanja i spoznaje vezane uz kulturu i naslijeđe domaćina Foruma.

Lina Tincul

obližnji nam grad Riču ili u druge gradove, pomalo „zaboravljaju“ govoriti svoj materinski. Nerijetko se čuje obrazloženje da žele „perfektno“ govoriti rumunjski. Ali govorenje materinskog ne isključuje „perfektno“ usvajanje rumunjskog ili drugog jezika. Iako je „perfektno“ vrlo zahtjevan pojam, možda je bolje reći da teže što boljem poznavanju i izražavanju na tom drugom jeziku. Brojna su

kućama s paketima, koji su im domaćini spremali u «cidila, tkana od vune ili pamuka, šarenih boja». Bila je čast imati najljepša «cidila» pa gostima staviti paket u ta cidila koja su se onda mogla vidjeti na ulicama sela.

Na jednom od nekadašnjih kirvaja, jedan je Karaševak iz susjednog sela, dugogodišnji naš gost za kirvaj, rekao mojem pokojnom djedu Mateju: «Idem na kirvaj ne samo na jelo i piće. To imam i doma. Idem da se progovorimo, da čujem što novo po svi naši seli. » Znači, bila je važna ta

društvena komponenta, susret s ostalima, razgovor, zajedništvo.

Nestalo je dosta toga, nažalost, od duha nekadašnjih proslava kirvaja. Ali, kako god bilo, iako je sve manje stanovnika u našim selima, kirvaji ostaju važan datum u kalendaru, i pored vjerskog značenja ona su prilika za druženje i veselje, ili kako bi rekli naši stari kad « su namenjali prije ručka»: «živi i zdravi bili, rakiju pili i mlogi kirvaji slavili».

Maria Lačhici

ZLATNA JESEN U NAŠEM KRAJU

Od svih godišnjih doba s pravom se može reći da je jesen zlatna. Zlatna zbog žutih, crvenih, zlatnih lišća koje pada s grana, zlatna zbog plodova zemlje, zlatna zbog blagog sunca. Puno je pjesama napisano u čast jeseni, a jedna takva je i Himnos, svojevrsni hvalospjev jeseni, pjesnika Antuna Branka Šimića.

Unatoč vrućem ljetu, kada je izgledalo da neće ništa ostati od polja, voća, ipak, Bog, kao u Svetom Pismu, poslao je obilnu kišu u naše krajeve i zazeleniše se pomalo naša polja i šljive i ostalo voće lijepo je zrelo i dariva nas obilnim plodom. Velik je to dar od Boga preko prirode koja nam dariva kruh naš svagdašnji. Da prošetamo livadama bilo kojeg našeg sela vidjet ćemo marljive ljude kako beru šljive, kako se osjeća u ponekom vrtu miris sladak, miris koje izlazi iz kotlova u kojima se vari prema starom receptu kiseljica. Koje je veselje bilo nekada kada se jedan dan odvajao samo za to da se šljive pucaju, očiste i onda u velikom kotlu, na drvi, priprema kiseljice. A onda kada bi se završila ova delikatesa koju sve više naših koji žive izvan u drugim državama priželjkuju opet na svojim doručkovima i u svojim kuhinjama, obavezno bi svi napravile skovarde (palačinke).

Vrijeme je i berbe zlatnog kukuruza, malih

zlatnih zrna od kojih se kuha isto zlatna mandra (palenta). Sve je nekako u znaku žute, zlatne boje jeseni. A tek žute ili crvene jabuke, pa žute sočne kruške, pa praske (breskve). Kada bismo krenuli nabrajati koliko je toga zlatnoga u svakoj jeseni, trebalo bi nam puno papira. Sve su to darovi, zlata vrijedni, koji čekaju da ih uberemo, da se njima hranimo i da i drugima darujemo od onoga što imamo. Jer ljepše je i ukusnije, a i Bogu milije, kada nešto podijelimo i s drugima.

I još je nešto nakon ovih obilnih kiša zlatne boje u našim šumama, a to so gljive. Kraljice, voćnjajke ili druge vrste, ovih je dana lako naći ove slasne delikatese, zbog kojih dolaze iz gradova da ih traže. A u našim ih je šumama posvuda.

Sve je ovo prirodna, zdrava hrana. Bogatstvo koje mnogi u gradovima priželjkuju i sanjaju o komadu zemlje ili šume da odmore svoje tijelo i dušu. A nama su naši stari ostavili toliko livada, polja i šuma.

Kada malo izađemo iz naše zone komfora (kako se to danas kaže), kada prošetamo poljima, livadama i šumama, vidjet ćemo koliko je jesen zlatna. I kada još zlatno sunce sija na nebu, krenimo u prirodu i uživajmo u blagoj i zlatnoj jeseni!

Maria Lačhici

KIRVAJI U NAŠIM SELIMA

Ljeto je prošlo, iako barem dio mjeseca rujna još zna biti jako toplo.

I pak, ove godine rujan je nastupio obilnim kišama, onakvima za kojima smo vapili cijeli kolovoz. Oblaci su se nadvili nad našim selima i počela je padati kiša skoro svaki dan. No, bilo kišovito ili sunčano, odmah po

Malu kako je običaj govoriti u nas Karaševaca, kirvaj je u Jabalču. Za dobru svirku i zabavu do zore pobrinulo se kao i uvijek Zajedništvo Hrvata. Bilo je veselo, lijepo, zapravo u Jabalču igraju puno, skoro svi koji su na narodnom veselju. A za pohvaliti Jabalčanje i Jabalčanke više je nego potrebno jer jako paze na običaje i tradiciju, oblače narodnu nošnju kada god se ukaže prilika. Da još malo porade na govorenju materinskog jezika i bit će primjer svima.

Nakon Jabalča, uslijedio je kirvaj u Klokotiču 12. i 13. rujna na blagdan Imena Marijina. Uostalom, Klokotič se može dičiti s dva kirvaja, početkom svibnja, na Sv. Filipa, i ujesen, na blagdan Imena Marijina.

Nakon Klokotiča, o blagdanu sv. Matije slavio se kirvaj u Lupaku. Lupačanje su slavili dva dana, jer je sam blagdan Sv. Matije, zaštitnik lupačke crkve bio u srijedu. Svakog dana slavlja bila je svečana sv. misa na kojoj su uz lupačkog župnika bili i župnici susjednih mjesta, a na blagdan sv. Matije biskupov tajnik, Lauš Mikola, otac salvatorijanac Mikola Lauš, obojica rodom iz Lupaka, ali i župnici iz Oravite i Dognjače. Dodajmo i to da je u nedjelju, prije kirvaja, misa bila i za 70 godišnjake.

I zadnji kirvaj po redu u godini, ali među najveselijima, je onaj u Vodniku, na blagdan svetih Mihaela, Rafaela i Gabriela. I ne samo da je veseo već je očito i vrlo zanimljiv jer tih dana se održava, već treću godinu zaredom, festival Karaševski paprikaš.

Lijepo je vidjeti da se za kirvaj vraćaju iz inozemstva svi oni koji rade diljem Europe, od Austrije do Španjolske. Pripreme počinju barem tjedan dana ranije, uređuju se kuće, ulice, pa tako za kirvaj naša sela oblače novo, svečanije ruho.

Kirvaji su današnji sigurno različiti od nekadašnjih. Nekada je to bila prilika da se pohađaju prijatelji i znanci iz susjednih nam sela, da se razmijene razna iskustva, novosti, da ljudi popričaju, da se sklope nova prijateljstva, da se mladi upoznaju. Nekada je svaka kuća u selu imala goste iz drugih sela. Unatrag dvadesetak godina, prije masovnog odlaska na rad u inozemstvo, kirvaji su bili još posjećeniji, gosti su u većem broju išli u susjedna sela. A nekada su ljudi išli na kirvaj u narodnim nošnjama. Nažalost, to je danas rijetkost. Isto tako, nekada, nakon obilnog ručka i nakon veselja, gosti su odlazili svojim

povratku s hodočašća u Mariju Radnu, čak četiri naša sela slave zaštitnike svojih sela, ili kako je u narodu poznato kirvaj.

Odmah na Malu Gospu, odnosno na Svetu Mariju

SVETKOVINA HRVATSKE TRADICIJSKE KULTURE

57. Vinkovačke jeseni održane su od 9. do 18. rujna pod geslom "Ravnico, sva u klasju žita zlatnoga!" i ponudile su niz folklornih, kulturnih, gospodarskih i zabavnih priredbi.

Ovogodišnju manifestaciju posjetilo je oko 100.000 ljudi, u priredbama ih je sudjelovalo desetak tisuća, a među brojnim posjetiteljima i uzvanicima festivala bio je i predsjednik ZHR-a Slobodan Gera.

Veličanstvena vinkovačka manifestacija slavi plodove rada, sve vrijedne ratare i žitelje slavonskog područja. Ona promiče autohtonost Slavonije, te njezinu bogatu prošlost, tradiciju, vrijednosti i identitet. Upravo na tu bogatu prošlost žitelji Slavonije su posebno ponosni.

Velika završnica manifestacije započela je Svečanim mimohodom, najspektakularnijom priredbom Vinkovačkih jeseni i revijom konjskih zaprega. Ulicama i trgovima Vinkovaca u pjesmi i plesu prošlo oko 2500 folkloraša iz 69 kulturno-umjetničkih društava iz Hrvatske i dijaspore, koja njeguju izvorni hrvatski folklor, te 30-tak svečano ukrašenih konjskih zaprega i 50-tak konjanika. U raskošnoj, raspjevanoj i razigranoj povorci folkloraša bili su i članovi Karaševske zore, KUD-a Zajedništva Hrvata, koji su u drugom dijelu Državne smotre izvornog hrvatskog folkloru imali i kratki nastup na glavnoj pozornici u središtu grada.

Karaševska zora u Constanți

Demokratska unija tursko-muslimanskih Tatar iz Rumunjske organizirala je od 2. do 4. rujna u Constanți 26. izdanje Međunarodnog festivala tursko-tatarskog narodnog plesa, pjesme i narodne nošnje. Ovogodišnje izdanje ovog događaja s bogatom tradicijom održano je s potporom Županijskog vijeća Constanțe.

Festival je započeo tradicionalnom paradom narodne nošnje gdje je više od 800 sudionika krenulo iz Sportske dvorane u Constanți, u maršu ljepote i identitetskih vrijednosti, na oduševljenje stanovnika Constanțe i mnogobrojnih turista. Prisutni gledatelji su pratili umjetnike različitih nacionalnosti i dobi duž cijele rute koja je prelazila tržište Ovidiu – Centrul vechi, s litiom Constanța kao krajnjom točkom. Uz ljepotu narodnih nošnji, sudionici povorke izveli su i tradicionalne pjesme te uljepšali atmosferu i oduševili gledatelje. Među članovima mnogobrojnih ansambala nacionalnih manjina, u velikoj povorci narodne nošnje su sudjelovali i članovi ansambla Karaševska zora.

Folklorni ansambl Zajedništva Hrvata nastupio je u subotu 3. rujna na pozornici Multifunkcionalnog obrazovnog centra za mlade "Jean Constantin" i zajedno je s ostalim ansamblima prikazao jednu od najvrjednijih kulturnih baština, naime folklor koji posjeduje svaka etnička zajednica u Rumunjskoj, budući da je kulturni događaj bio dobra prilika za promicanje multikulturalizma i međuetničkog suživota.

Ivan Dobra

KARAŠEVSKI PAPRIKAŠ

Treće izdanje kulinarske manifestacije "Karaševski paprikaš", ako govorimo o broju posjetitelja i o organizaciji događaja, nadaleko je nadmašilo očekivanja prisutnih u samome središtu Vodnika, mjesta iz Lupačke općine.

Iako su mnogi stolovi bili obilato napunjeni karaševskim tradicionalnim domaćim specijalitetima pa su posjetitelji imali priliku degustirati sve prisutne delicije, od šunka i domaćih kobasica iz svih karaševskih mjesta pa sve do raznih vrsti karaševskog ovčjeg i kravljeg sira, na samom kraju manifestacije, kad su bili gotovi svi paprikaši, tražila se porcija više.

Ovogodišnje izdanje festivala paprikaša održano je u nedjelju 25. rujna 2022. godine u Vodniku i bilo je daleko posjećenije nego prijašnje dvije edicije jer je odjek ovog našeg ukusnog jela već davno prešao granice kompaktne karaševske zajednice. "U prošlosti je ovca odražavala bogatstvo Karaševaka, a najvažnije zanimanje naših predaka, od najstarijih vremena pa sve do druge polovice prošloga stoljeća, bilo je upravo ovčarstvo. Svako naše gospodarstvo je u tim vremenima imalo ovce koje su za vrijeme skoro čitave godine pasle na karaševskim prostranim pašnjacima. I što onda najprije jesti ako ne paprikaš", objasnio je veliki interes za karaševski paprikaš profesor Đuređ Jankov, glavni tajnik ZHR-a.

Uz članove rukovodstva Zajedništva Hrvata, među počasnim gostima festivala bila je i gospođa Alina Dobrescu, predsjednica Udruge Rumunja u Republici Hrvatskoj, koja je prilikom ceremonije otvaranja najavila da će na sljedećoj ediciji paprikaša sudjelovati i ekipa kuhara iz Udruge čija je ona predsjednica. "Došli

smo ovdje učiti, a sljedeće godine bit ćemo vam ozbiljna konkurencija jer se naša ekipa iz Hrvatske već priprema za ovo natjecanje".

Treće izdanje kulinarske manifestacije "Karaševski paprikaš" organizirala je filijala iz Vodnika Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj u partnerstvu s Udrugom Rumunja u Republici Hrvatskoj. Dobrodošlicu je svim prisutnima poželio predsjednik ZHR-a Slobodan Gera:

"Dragi karaševski Hrvati iz svih naših mjesta, dragi Hrvati iz Tirola i Rekaša, neizmjereno mi je drago što smo se okupili u ovako velikom broju danas u Vodniku, kao jedno srce na jednom mjestu, na velikoj proslavi "Karaševskog paprikaša". Srdačno pozdravljam sve vas, isto tako pozdravljam i predsjednicu Udruge Rumunja u Hrvatskoj Alinu Dobrescu koja je sudjelovala i na prošloj ediciji ove manifestacije.

Ovaj kulinarski događaj revalorizira i promiče stare karaševske tradicije i običaje, dio onoga što su njegovali naši djedovi i pradjedovi. I zato koristim i ovu priliku da se svim našim precima i svim ovčarima iz naših mjesta zahvalim što su nam ostavili bogato nasljeđe. Kao i na sportskim natjecanjima, sve ovdje prisutne ekipe su pobjednici jer je važno druženje, uvažavanje i revalorizacija naših korijena, tradicija i običaja. Druženje uz kuhanje i hranu nepogrešivo povezuje ljude i stvara nezaboravne uspomene. Sretno svima!"

Svaka ekipa amaterskih kuhara dobila je od organizatora istu količinu janječeg mesa te ostalih potrebnih sastojaka i namirnica, dovoljnu za izradu tridesetak porcija ovog jela, dok su natjecateljski timovi donijeli jedino kotlove za kuhanje, posuđe i noževe.

Petar Lugožan, potpredsjednik Zajedništva Hrvata i čovjek koji je uložio ogroman trud u organiziranju festivala, prezentirao je natjecateljskim ekipama kuhara iz Jabalča, Nermiđa, Karaševa, Ravnika, Vodnika, Klokočiča, Lupaka, Tirola i Rekaša glavne kriterije za ocjenjivanje paprikaša. Prema gosp. Petru Lugožanu, okus jela, premda je jako bitan, nije sam po sebi odlučujući kriterij za dobivanje najvećeg broja bodova. Članovi ocjenjivačkog žirija koji će odlučiti pobjednika svi su odreda prestižni kulinarski stručnjaci i oni će pratiti sve faze pripreme jela. Prema tome, vrlo je važna savršena higijena svih timova, poštovanje zadanih pravila u postupku kuhanja i izgled jela, odnosno njegova vizualna privlačnost. I, što je najvažnije, jelo na kraju mora biti isključivo paprikaš, onakav kakvog su pravili naši djedovi i pradjedovi, a ne gulaš ili nešto drugo.

Prema članovima ocjenjivačkoga žirija, sve ekipe kuhara su se strogo držale zadanih pravila i samo su određene nijanse odlučile pobjednika. Bodovna razlika između prvog i zadnjeg mjesta je bila ekstremno mala. U takvoj konstelaciji stvari, najbolji karaševski paprikaš je ove godine napravila veoma jaka ekipa kuhara iz Nermiđa, Karaševci iz Tirola su osvojili drugo mjesto, a treće mjesto je pripalo kuharima iz Jabalča. Dok je trajala priprema paprikaša, koji je ove godine bio medijski jako popraćen, u centru Vodnika je vladala pjesma, ples i odlična atmosfera.

Ivan Dobra

